

Mededelingen van de Antwerpse Mycologische Kring vzw.

verschijnt driemaandelijks
15 december 1985

86.1

Editoriaal

Volgens de geplogenheden is het normaal dat bij het jaareinde even wordt teruggeblikt op het voorbije jaar dat we met zoveel verwachtingen begonnen zijn. Op mycologisch gebied was het een jaar in mineur. Noch het voorjaar, noch de zomer, noch de herfstperiode waren op mycologisch gebied "toppers". Toch was het jaar vol mycologische bedrijvigheden en werden uitzonderlijke vondsten en waarnemingen opgetekend.

Vooraf positief waren de contacten die gelegd werden met onze mycologische vrienden uit Brussel, Gent, Mons, Limburg en Nederland. Het samen opstappen werd werkelijkheid.

Wat biedt ons het nieuwe jaar?

1986 wordt een bijzonder jaar. De Antwerpse Mycologische Kring viert in 1986 zijn 40-jarig bestaan en we zullen dit met de nodige luister vieren.

Buiten de normale activiteiten waarbij een nog nauwer contact met andere mycologische verenigingen wordt beoogd, zal de AMK gelijktijdig met de viering van het 40-jarig bestaan de jaarlijkse lentepaddestoelententoonstelling inrichten. Een "Sterbeeckia" jubileumnummer zal verschijnen. In de raad van bestuur en in de redactieraad zullen enkele wijzigingen plaatsgrijpen op verzoek van de betrokkenen.

De raad van bestuur van de Antwerpse Mycologische Kring wenst alvast al zijn leden een Vreugdevol Kerstfeest en een Gelukkig Nieuwjaar, een uitstekende gezondheid maar ook een uitzonderlijk paddestoelenjaar.

Wij rekenen in 1986 op een optimale medewerking van alle leden.

Inhoud

- 01 Editoriaal, inhoud
- 02 H. De Meulder, Een nieuwe myxomyceet voor België, *Diderma trevelyani* (Grev.)Fr., in de Hobokense polder
- 09 F. Nicolay, Culinair, Een boletenrecept
- 10 A. de Haan, Een witte Oranje bekerzwam
- 11 L. Imler, *Tricholoma psammopus*, de larixridderzwam, te Zoersel
- 13 Oproep tot uitwisseling
- 14 E. Callebaut, Praktische macrofotografie deel 5
- 16 J. Van Yper, *Russula delica* Fr., Witte russula
- 19 J. Van Yper, Het tekenprisma, een eenvoudig toestelletje maar moeilijk te vinden
- 19 Oproep
- 20 Lidgeld, activiteiten

Diderma trevelyani

Een nieuwe myxomyceet voor België, *Diderma trevelyani* (Grev.)Fr.,
in de Hobokense polder

---

door H. De Meulder

Wat zijn Myxomyceten?

Een summiere beschrijving leert ons dat Myxomyceten slijmige organismen zijn die een schakel vormen tussen de primitiefste levensvormen en het plantenrijk. In het begin van hun levenscyclus kunnen ze zich voortbewegen, later vormen ze vruchtlichamen met sporen.

Over de plaats in het systeem van de levende wezens bestaat nog steeds twijfel, alhoewel de meeste biologen de Myxomyceten toch als een aparte groep gaan beschouwen, die noch bij de planten noch bij de dieren horen.

Voor deze laag ontwikkelde organismen stelde E. Haeckel destijds het rijk der protisten op, waaruit zich gedurende de evolutie enerzijds het plantenrijk en anderzijds het dierenrijk ontwikkelden.

Situering en ontstaan van het gebied

Het Hobokense poldergebied met een oppervlakte van ongeveer 220ha is een zeer laag gelegen, vochtig en overstroombaar gebied met schorren langs de Schelde en afgesloten door een dijk van circa 6m hoog. Het is gelegen op de rechter Scheldeoever tussen Antwerpen en de Rupelstreek op 500m van het centrum van Hoboken. Het natuurgebied wordt ten noorden begrensd door de petroleuminstallaties van Antwerpen-Zuid, ten oosten door de spoorlijn Antwerpen-Boom en ten zuiden door Polderstad.

De "Polder" vormt een laatste restant van een gebied dat vanaf de latere middeleeuwen in toenemende mate de invloed heeft ondergaan van de mens.

Vooreerst waren dat in de 13de en 14de eeuw de constructie van een uitgebreid dijkstelsel welke een allernoodzakelijkste beschutting vormde tegen het water en gepaard ging met het droogleggen van de lagere gronden, met de bedoeling ze geschikt te maken als landbouwgrond, waardoor het typisch polderlandschap ontstond.

In de loop van de geschiedenis werd de polder door dijkbreuken herhaaldelijk fel geteisterd, waardoor het gebied telkens onder water kwam te staan. Zo maakt men melding van een eerste dijkbreuk in 1562. In 1570, op 1 november werden Antwerpen, het Kiel en alle polders waaronder eveneens die van Hoboken geheel geteisterd. Ook het binnenland, Hemiksem, Schelle en Boom, liep onder water en het dorp Saafteinge verdween voor immer in de golven. Sindsdien wordt het gebied aangeduid als "verdronken land van Saafteinge".

Tijdens de 80-jarige oorlog (1568-1648) stond de polder meer dan twee jaar blank. Dit was het gevolg van de gewilde dubbele doorbraak van de dijk te Hoboken door de verdedigers van Antwerpen.

Voor de bouw van de nu nog aanwezige "grote dijk" in 1825 werd het gebied in 1682 en 1715 andermaal door overstromingen geteisterd. Een plezierige anekdote over het einde van dit tijdperk is de volgende. Gedurende de winter van 1762 lag er na een vorstperiode van 6 weken gedurende 10 dagen een dikke ijslaag op de Schelde welke zich tot Hoboken, Burcht en zelfs tot Antwerpen uitstreekte. Zo kon men dan, einde januari 1763 een kermis inrichten op de stroom.

Een gelijkaardige gebeurtenis vond plaats van 18 tot 21 december 1788 maar deze maal dreigde de kermis een tragisch einde te zullen nemen. Inderdaad, de vloed, opgekomen in de nacht van 21 op 22 december, deed het ijs breken met het gevolg dat verschillende ijsschotsen waarop tenten en allerlei huisraad stonden, naar Antwerpen afdreven. Gelukkig kwamen de "bewoners" der Schelde er met de schrik vanaf.

De laatste belangrijke aanslag op de polder dateert van de jaren '60 waarbij de gronden door de gemeente werden onteigend en meteen het startschot werd gegeven voor de definitieve aftakeling van het gebied. Belangrijke delen werden verhoogd met meters dikke grondspecie die vrij kwamen bij de aanleg van de E3 autosnelweg, dit met de bedoeling de polder bouwrijp te maken voor industrie, woon- en sportzones. De bestaande dijk werd versterkt met een kleilaag langs de Scheldeboord. Het eigenlijke poldergebied werd verhoogd met meer dan 3m³ aarde. In totaal werden in het schorregebied meer dan 5.000.000m³ en in het poldergebied meer dan 2.200.000m³ grondspecie aangevoerd. Deze "revalorisatie" was voor de sluikestorters tevens een welgekome gelegenheid om hun chemische- en andere verdachte afvalstoffen onder het oogluikend toezicht van de overheid te lozen.

Indeling van het gebied (planning)

Polderbos: 33ha, industriezone: 36ha, bufferzone: 4,5ha, woonzone 115ha, sociale woningbouw: 23ha, sportzone: 36ha.

Sportzone

14 voetbalvelden, 16 tennisvelden, 2 basket-, volley- en handbalvelden, 1 atletiekveld met loop piste, 1 dienstgebouw, 2 cafetaria's met terras, stalling voor 180 fietsen, 1 zone voor vrij spel, 1 speeltuin voor kinderen en een speelweide, 2 parkings voor 1000 auto's, 4 petanquevelden en de nodige zitbanken.

In 1974 werd gestart met de realisatie van een woonwijk voor 25.000 inwoners waarvan tot hiertoe fase 1 en 2 van dit prestigieus project nagenoeg voltooid zijn. De volledige verwezenlijking loopt over 15 jaar in 5 fasen. Dank zij de gemeentefusie en de economische crisis komen de verder geplande industrie- en sportzones er voorlopig niet.

Het overgebleven stukje natuur van ongeveer 65ha kon dank zij de inspanningen van de Hobokense werkgroep, die zich nu al jaren inzet voor het behoud van dit waardevol natuurgebied, uitgroeien tot een rijk en uniek moerasgebied, bestaande uit plassen, vennen, rietvelden, broekbossen, populier- en wilgenbos met een uitzonderlijke fauna en flora.

Het is dan ook niet verwonderlijk dat deze polder, met zijn enorme natuurwetenschappelijke waarde, mycologisch gezien, heelwat te bieden heeft met opmerkelijke en vrij zeldzame soorten.

Om dit stukje natuur voor de toekomst te vrijwaren tegen een steeds verder verloederende recreatie- en consumptiemaatschappij is voor de erkenning van dit opvallend rijk gebied als reservaat, een officieel statuut een dringende noodzaak. In totaal werden er tot hiertoe meer dan 360 soorten paddestoelen geïnventariseerd waaronder 42 Myxomyceten, 64 Ascomycetes, 34 Aphylophorales en 164 Agaricales (9 Russula's, 2 boleten, en 16 Inocybes).

Een kleine bloemlezing van enkele biotoopgebonden soorten moge de grote waarde van het gebied onderstrepen.

Psathyrella typhae (Lisdoddefranjehoed): groeit vanaf einde mei tot september aan de basis van de afgestorven lisdoddestengels en andere waterplanten. Het is een vrij zeldzame soort die meestal slechts uit de literatuur gekend is. Galerina salicicola (determinatie A. de Haan) werd einde september '84 in meerdere exemplaren aangetroffen in een vochtig wilgenbroek. Deze eveneens zeldzame soort werd in Nederland voor het eerst in 1974 gevonden en in ons land is deze Galerina alleen gekend van een vondst in het Rivierenhof (J. Schavey, determinatie A. de Haan). Eveneens in dit wilgenbroek vindt men grote aantallen Inocybe salicis (Wilgvezelkop). Deze soort is reeds door zijn groeiplaats en de donkerdere hoedkleur vrij goed te onderscheiden van Inocybe mixtilis (Gele knolvezelkop).

Pholiota lutaria (Grasbundelzwam) groeit meestal op de grond tussen het mos, maar werd ook aangetroffen op de nog rechtopstaande, afgestorven stengels van lisdodde.

Voor het droogvallen van de ondiepe plassen vindt men er Galerina heterocystis en Galerina mycenoides (Witgeringd mosklokje). Deze prachtige Galerina's groeien samen met Leptoglossum retigerum (Gerimpeld mosoortje) op een dik mostapijt van Drepanocladus aduncus (Gewoon sikkelmos). Op de afgestorven katjes en bladeren van wilg groeit Flammulaster rhombosporus. Het is een bleekokerig paddestoeltje met karakteristieke sporen in de vorm van een mandarijnpietje en een papilachtig samengetrokken top. Naucoria bohémica (Zilversteelnaucoria) is in dit gebied een veel voorkomende soort die men vrij vlug herkent aan de zilverachtige witte steel. Mycocalia denudata is een kleine kogelvormige Gastromyceet tot 1,5mm in diameter met een witachtig peridium. Men treft ze meestal aan in groepjes met elkaar versmolten. Bij ons is de soort minder gekend. In 1982 en 1985 werd de eveneens zeldzame Russula atrorubens gevonden. Het is een stevige russula met karmijnrode hoed, paarsachtig midden en witte steel. Met enig speurwerk vindt men verder in dit vochtig biotoop, op allerlei afgestorven waterplanten interessante Rutstroemia's, Pezizella's, Dasyscyphussen en andere Ascomyceten wat het resultaat is van een tijdrovende doch boeiende bezigheid.

De vondst

Tijdens een wandeling in het gebied (IFBL C4.35.23) vond ik op 25 maart 1985 een voor mij onbekende Myxomyceet. Een tweede vindplaats werd aangetroffen op een 40-tal meter verder.

Met het boek van N.E. Nannenga-Bremekamp "De Nederlandse Myxomyceten" (1974) kon de soort vrij vlug bepaald worden als Diderma trevelyani (Greville) Fries, Syst. Myc. 3: 105. 1829 (Leangium trevelyani Greville, Scot., Crypt. Fl. pl. 132.1824). Omdat deze Diderma niet voorkwam in de aantekenlijst van de Antwerpse Mycologische Kring v.z.w. nam ik contact op met onze "myxoloog", A. Vaes, die beweerde deze Myxomyceet nog nooit gezien en er zelfs nog nooit van gehoord te hebben. Een maand later, op 23 april vond ik deze soort in hetzelfde bos nog op 3 andere plaatsen, telkens met tientalle vruchtlichamen bijeen. Het was op dat ogenblik veruit de meest voorkomende Myxomyceet van dit terrein.

Volgens J. Rammeloo van de Nationale Plantentuin te Meise bestaat er grote zekerheid dat deze Diderma trevelyani nog niet eerder in België gevonden werd, of althans niet als dusdanig herkend en gepubliceerd, er bijvoegend dat deze soort niet vermeld werd door B. Buyck van de Gentse universiteit die de Belgische Diderma's in 1982 bestudeerde (B. Buyck in Bull. Nat. Plantentuin van België 52: 165-209).

Mevrouw Nannenga-Bremekamp liet mij weten dat deze soort in Nederland slechts eenmaal gevonden werd. Het zou hier gaan om een oude vondst.

Standplaats

Diderma trevelyani werd gevonden in een populieraanplant (Populus x canadensis) van ongeveer 2ha groot. Het terrein is ongeveer 1m lager gelegen dan de rest van de polder en wordt door enkele grachten doorkruist.

In dit zeer voedselrijk gebied bestaat de struiklaag er overwegend uit Vlier (Sambucus nigra) en in de kruidlaag domineren Grote brandnetel (Urtica dioica), Hondsdrif (Glechoma hederacea) en Frans raaigras (Arrhenatherum elatius). Op vochtigere plaatsen groeit er Pitrus (Juncus effusus) en de mossen worden er vertegenwoordigd door o.a. Dikkopmos (Brachythecium rutabulum) en Pluisdraadmos (Amblystegium repens).

Substraat

In de literatuur wordt over het algemeen dood blad of -hout en mos als substraat vermeld. Volgens Martin-Alexopoulos en Farr zou Diderma trevelyani vooral voorkomen op dood hout van coniferen. Ik zelf vond de soort meestal op dode takken van populier maar ook op de bladeren ervan en zelfs op afgestorven stengels van Grote brandnetel.

Verspreiding

Het verspreidingsareaal ligt volgens Farr vooral in de gematigde luchtstreken, met een grote verspreiding in zowel West en Centraal Europa als in Noord en Zuid Amerika. Meestal zijn het vondsten uit bergachtige streken. Tijdens de lente van vorig jaar werd in Algerije door J. Rammeloo *Diderma trevelyani* eveneens in de bergen aangetroffen.

Beschrijving

Diderma trevelyani (Di = dubbel, derma = huid, wijst op de meestal 2 lagen van de sporangiumwand; *trevelyani* = de soort werd destijds gevonden door W.C. Trevelyan.)

De indeling van de Myxomyceten leert ons dat de *Diderma*'s in de eerste plaats behoren tot de subklasse van de Myxogastromycetidae, waarbij de sporen binnen het sporangium gevormd worden, dit in tegenstelling tot de Ceratiomycetidae waarbij de sporen gevormd worden aan de top van haarachtige steeltjes op knots- of boomvormige vruchtlichamen.

De donkerbruine sporen en de vruchtlichamen met kalk op het peridium brengen ons tot de orde van de Physarales.

Met het capillitium dat geen kalk bevat komen wij bij de familie van de Didymiaceae en uiteindelijk tot het geslacht *Diderma* met overvloedig kalk op het peridium, waarbij soms een middelste kristallijne laag aanwezig is.

Het geslacht *Diderma* wordt verder nog ingedeeld in het subgenus *Diderma* met een kalkhoudende en eischaalachtige buitenlaag en het subgenus *Leangium* met een kraakbeenachtige buitenlaag, die meestal gekleurd is met kalkkorreltjes en soms, zoals bij de gevonden soort het geval is, met kristallijne kalkklompjes in de middelste laag. Opvallend is dat er in het boek van G.W. Martin en C.J. Alexopoulos "The Myxomycetes", voor de beide subgenussen een aparte dichotome sleutel gebruikt wordt.

Plasmodium: dat niet gevonden werd is geelbruin (Farr).

Sporangia: verspreid of in kleine groepjes, zittend of kort gesteeld tot 3mm hoog, bolvormig ongeveer 1,2mm in diameter of min of meer elliptisch 1-1,5 x 0,7-1mm, okerkleurig, oranjebruin, soms glad, meestal hoekig met lichtere banen, de wand stervormig opensplijtend na rijping van de sporen.

Steel: indien aanwezig kort cilindrisch, ruw, oker tot roodbruin, ondoorschijnend circa 0,5-1,5mm lang en 0,1-0,15 mm dik.

Hypothallus: vliezig, bruinachtig, doorlopend onder een groepje.

Peridium: uit drie lagen, de buitenste kraakbeenachtig, zeer hecht verbonden met de middelste laag die witachtig is en bestaat uit ruwe kristallijne kalkkorrels, de binnenste laag is fijn vliezig, doorschijnend of met weerschijnkleuren, vaak vrijliggend in de leeggewaaide sporangia.

Columella: niet of zeer primitief aanwezig, kalkachtig en samen met de sporen verdwijnend.

Capillitiumdraden: overvloedig, vertakt en onderling verbonden, vast aan het binnenvlies van het peridium, donkerbruin met knoepachtige donkere zwellingen, diameter 1,75 μ m, knopen tot 4 μ m.

Sporen: in massa donkerbruin, lichtbruin in doorvallend licht, duidelijk wrattig.

Afmetingen, gemeten op een totaal van 50 sporen:

9,85-(10,47)-11,71-(12,95)-12,70 μ m.

Nabeschouwing

Het type van *Diderma trevelyani* dat in 1824 beschreven werd door Greville bevindt zich in het herbarium van Edinburgh. Later werd er eveneens een staaltje naar Sowerby verzonden dat zich nu in de collectie van Kew bevindt onder de naam *Diderma trevelyani* (K. 1478).

Leangium werd een tijdlang erkend als geslacht en later gebruikt als ondergeslacht voor de soorten die stervormig opensplijten en die een kraakbeenachtige

wand bezitten. Op grond van de bolvormige aggregaten in de middenlaag van het peridium werd deze soort van de Leangium-sectie afgesplitst en door Fries herdoopt in *Diderma trevelyani*.

Van de andere Leangium-soorten onderscheidt *D. trevelyani* zich vooral door het peridium dat uit drie lagen bestaat, waarvan de middelste kalklaag stevig verbonden is met de kraakbeenachtige buitenwand die na rijping stervormig opensplijt.

In tegenstelling tot die andere soorten verdwijnt de binnenste vliezige laag vrij snel, samen met de sporen en het capillitium, waardoor de melkwitte binnenkant van de opensplijtende lobben in fel contrast tegen het donker substraat gaan plat liggen.

In deze toestand worden de sporangia veelal aangetroffen. Bovendien is er geen of slechts een minuscule columella aanwezig.

Kenmerkend is eveneens het kraalachtig capillitium dat veroorzaakt wordt door de donkere, knoopachtige verdikkingen waardoor het geheel verschilt van de meeste andere soorten van het geslacht, maar dit kenmerk zou volgens Martin Alexopoulos soms afwezig zijn.

De sporematen die door de verschillende auteurs worden opgegeven komen nagenoeg overeen met de sporen van de gevonden soort te Hoboken polder (11,71 μ m).

Zowel Hagelstein, Lister, Nannenga als Schinz geven als sporemaat 10-13 μ m aan, terwijl Marie Farr 11-12 μ m opgeeft. J. Rammeloo noteerde voor de gevonden soort in Afrika 12,3-13,62-15,98 μ m.

Twee nauwverwante soorten van de Leangium-groep die gekenmerkt worden door een kalkachtige middenlaag zijn *Diderma asteroides* (A.-G. Lister) G. Lister, die in 1911 door Lister beschreven werd en *D. subasteroides* Farr, een soort die in 1969 in Argentinië gevonden en door Marie Farr beschreven werd. *D. trevelyani* onderscheidt zich van deze beide soorten door het bezit van een middelste kristallijne kalklaag en de afwezigheid van een (of soms minuscule) columella. Voorts heeft *D. subasteroides* min of meer afgeplatte sporangia die ook langer gesteed zijn (1,25-1,75mm).

Een variëteit, var. *nivale* Meylan die gevonden werd tussen gras in de Zwitserse Alpen (nix = sneeuw) heeft zittende, ruwe sporangia die wit geaderd zijn, vaak plasmodiocarpen vormend met een duidelijke bolle columella, klein of groot en soms ontbrekend.

Het is wel hoogst merkwaardig dat deze *Diderma trevelyani* die tot hertoe in België niet gesignaleerd werd en waarvan men aanneemt dat het een bergsoort is, hier in de Hobokense polder over een oppervlakte van amper 2ha op liefst 5 plaatsen gevonden werd, telkens met een redelijk groot aantal vruchtlichamen. Zijn het hier uitzonderlijke omstandigheden die een rol spelen of wordt er in het voorjaar dan echt niet zoveel naar Myxomyceten gezocht?

Hoe dan ook, evenals vele andere Myxomyceten is *Diderma trevelyani* qua vorm en kleur van een fascinerende schoonheid. Greville kenmerkte destijds zijn soort als "the most elegant of the minute *Gastromyci* I ever beheld".

Dankwoord

Met dank aan de heren J. Rammeloo en A. Vaes voor de bereidwillige hulp bij het tot stand komen van deze bijdrage.

Exsiccati

Materiaal van de gevonden soort werd gedeponereerd in het herbarium van de Nationale Plantentuin te Meise (H.D.M. 478).

Verklaring van de gebruikte termen

Plasmodium:

In een bepaald ontwikkelingsstadium van de Myxomyceten ontstaat er een slijmige

massa van beweeglijke cellen die men myxamoeben of myxomonaden noemt. Die amoeben zijn eencellige dieren (protozoën) met een naakt protoplasma. Zij bewegen zich door middel van schijnpootjes (pseudopodiën), uitstulpingen van het protoplasma. Hiermee kunnen zij ook voedsel opnemen. Zij voeden zich met bacteriën en zelfs met sporen van paddestoelen. Het veelkernig protoplasma wordt omgeven door een beschuttende slijmlaag, het hyaloplasma. De kleur van het plasmodium is gewoonlijk wit, geel of rozeachtig en in sommige gevallen groen of paars en is over het algemeen konstant voor iedere soort.

Sporangium:

Hiermee duidt men de kleine afzonderlijke vruchtlichamen aan.

Steel:

Is vaak van een taaie samenstelling die aan het sporangium een stevige steun geeft.

Hypothallus:

De stelen van de sporangia of zittende sporangia zijn vaak aan de basis met het substraat verbonden door een vlies dat afgescheiden wordt door overblijfselen van het plasmodium.

Peridium:

De wand van het sporangium bestaat uit één, twee of drie lagen. Die lagen zijn al of niet voorzien van kalk en zijn vaak moeilijk van mekaar te onderscheiden. Bij rijpheid gaat het peridium open, ofwel onregelmatig of langs bepaalde lijnen.

Columella:

Is de voortzetting van de steel in het vruchtlichaam.

Capillitium:

Na de vorming van de sporangiumwand ontwikkelt zich in het sporangium een systeem van buizen of buisachtige draden, die nuttig zijn bij de verspreiding van de sporen.

Sporen:

De sporen spelen een grote rol bij de determinatie van de Myxomyceten. Ze zijn meestal bijna rond. De kleur, maten en ornamentatie zijn konstant voor iedere soort waar ter wereld ze ook gevonden worden.

Plasmodiocarp:

Een plasmodiocarp gelijkt op een langwerpige sporangium en vormt vaak een netwerk op het substraat. Het volgt in het algemeen de lijn van de hoofdaders van het plasmodium waaruit het is ontstaan.

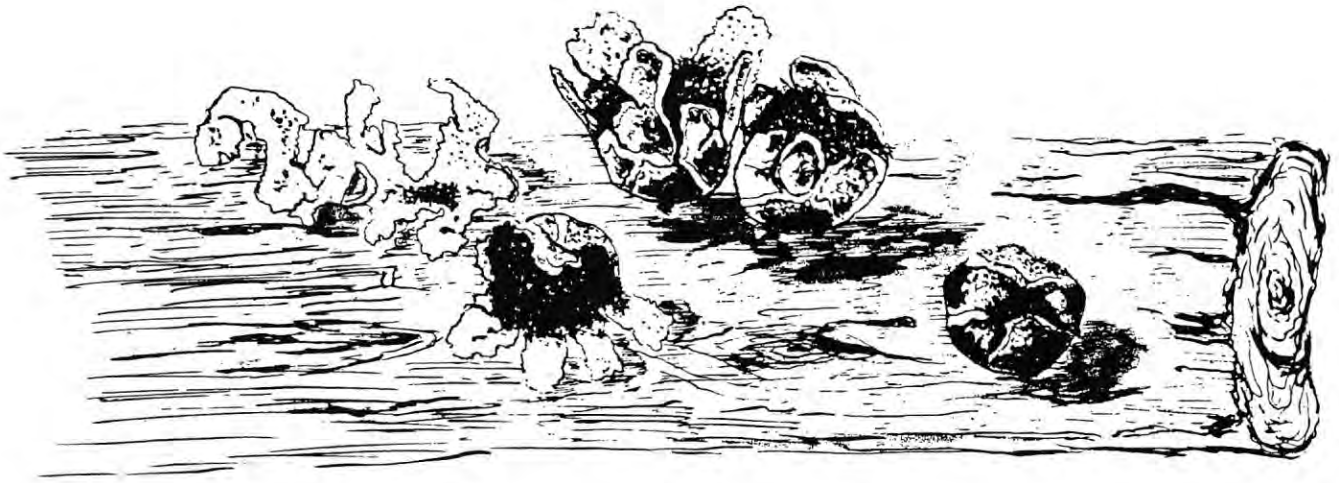
Synoniemen

- ? *Didymium geaster* Link, Ges. Natur. Fr. Berlin Mag. 7:42. (1815)
- Leangium* ? *trevelyani* Greville, Scot. Crypt. Fl. 3:pl 132 (1824)
- Cionium trevelyani* (Greville) Sprengel, Syst. 4(1):529 (1827)
- Chondrioderma trevelyana* (Greville) Rostafinski, Mon. 182 (1874)
- Polyschismium trevelyani* Corda ex Rostafinski, Mon. 182 (1874)
- Chondrioderma orstedtii* Rostafinski, Mon 184 (1874)
- Diderma geasterodes* Philips, Grevillea 5(35):113 (1877)
- Diderma lactinitum* Philips, Grevillea 5(35):113 (1877)
- Didymium subcastaneum* Romel, Fungi Scand. 100 (1885)
- Chondrioderma geastroides* (Philips) Masee, Mon. 201 (1892)
- Lepidoderma geaster* (Link) Morgan, Jour. Myc. 9:3 (1903)

Geraadpleegde literatuur

- Buyck B. (1982) Bull. Nat. Plantentuin van België 52 : 165-209
- Cooke M.C. (1877) Myxomycetes of Great Britain
- Dierickx H (1954) Geschiedenis van Hoboken
- " (1982) " " "
- Farr M.L. (1976) Flora Neotropica, Monograph Nr. 16, Myxomycetes

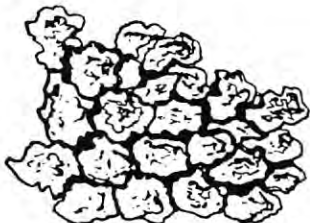
Diderma trevelyani (Grev.) Fr.

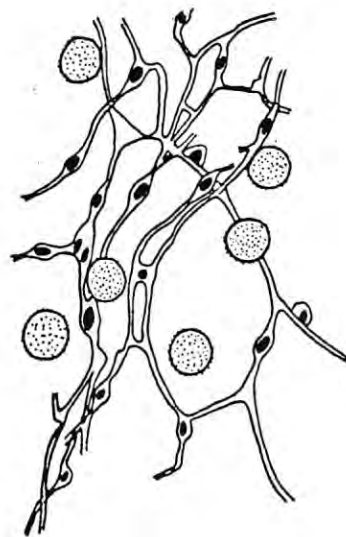
A

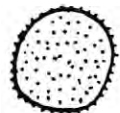
B

C

D

E

- Hagelstein R. (1944) The Mycetozoa of North America
Lakhanpal T.N. & Muberji K.G. (1981) Taxonomy of the Indian Myxomycetes
Lister A. (1925) A Monograph of the Mycetozoa
Macbride T.H. & Martin G.W. (1934) The Myxomycetes
Martin G.W. & Alexopoulos C.J. (1969) The Myxomycetes
Masse G. (1892) A Monograph of the Myxogasteres
Nanenga-Bremekamp N.E. (1974) De Nederlandse Myxomyceten
Schinz H. (1920) Die Pilze, X. Abteilung: Myxogasteres

Verklaring van de tekening

- A: vruchtlichaam x15
B: vruchtlichaam x20
C: kalkkorrels 18 m x500
D: capillitiumdraden en sporen x500
E: spore x1000
Macrotekening: G. Verveckken

Culinair

Een boletenrecept

door F. Nicolay

Een van de smakelijke paddestoelen die in onze contreien vrij veel voorkomt is de kastanjeboleet (*Xerocomus badius*). Het is deze soort die men in Frankrijk de "Cèpe de bai" noemt en die daar zeer duur verkocht wordt, gans het jaar door in blik of vers op de markt tijdens het seizoen. Er schijnen twee seizoenen te bestaan voor de "cèpes", het zomer- en het herfstseizoen.

Het volgend verhaal speelt zich af in Frankrijk te Sarlat, centrum van de paddestoelenmarkt in de Périgord, zowel voor truffels, boleten als giroles. Ik werkte er in een klein, maar select restaurant als chef de cuisine. De "patron", Monsieur Jacques, vroeg mij of ik ooit gehoord had dat zomerboleten niet zouden kunnen bewaard worden via sterilisatie in blikken. Daar had ik uiteraard nog nooit van gehoord! Monsieur Jacques dacht dat het hier ging om "oude wijvenpraat" en zou als proef op de som proberen om dertig kilogram "zomercèpes" te steriliseren in blik. Zo gezegd, zo gedaan en jawel na een tweetal weken gingen alle blikken bol staan en de inhoud begon een zeer kwalijke geur te verspreiden. Dus het was geen "oude wijvenpraat" maar de harde waarheid en tevens een zeer dure les. De conclusie - juist of onjuist - is dat er tijdens de zomer enzymen of bacteriën in de paddestoelen of bossen voorkomen die niet gedood worden door verhitting tot 100°C.

Toen gingen we zoeken naar wat "steriliseren" eigenlijk betekent en vonden dat iets steriel is na verhitting gedurende 10 minuten bij 140°C of gedurende 20 minuten bij 120°C.

Als goede mycofaag zwierf ik zelf ook regelmatig in de streek rond op zoek naar giroles, cèpes of zelfs truffels. Op een namiddag kwam ik terug met een mooie buit aan cèpes. Gewapend met de eerder opgedane kennis zouden wij deze paddestoelen steriliseren niet in kokend water, maar in een frituurbad van 140°C gedurende 15 minuten om zeker te zijn. Alles ging zeer goed tot na dat kwartiertje. Toen ik één van de meest spectaculaire vergissingen uit mijn loopbaan beging. Ik wou de blikjes, die bol stonden door de inwendige druk uit de hete olie halen met een schuimspaan. Een van de onder druk staande blikken explodeerde in de ketel met olie, met als resultaat dat ongeveer tien liter kokende olie als een fontein omhoog spoot, tegen het plafond rechtsomkeer maakte en daar veranderde in een douche van kokende olie, die over ons beiden neer plensde. Ondanks alles bleef de schade redelijk beperkt tot brandwonden van tweede graad en na een

tweetal weken waren dankzij massa's "tulle gras" en flessen "acide picrique" de meeste wonden geheeld. Het belangrijkste was wel dat de resterende blikjes na zes maanden nog steeds intact waren!

Ik heb het experiment nooit meer herhaald maar steriliseer boleten nu in een snelkookpan gedurende een uur. Zoals geweten heerst in een snelkookpan een temperatuur van ongeveer 110°C en dit schijnt voldoende te zijn.

Deze lange inleiding dient om tot volgend recept te komen: Cèpes à la Bordelaise. Steriliseer de boleten eerst volgens de hoger vermelde methode. Bak ze daarna in ganzevet of bij gebrek hieraan in olie. Indien de boleten vast kleven giet ze dan over in een tweede hete zuivere pan, of gebruik een pan met antikleefbodem. Kruiden met peper en zout en als de paddestoelen beginnen te kleuren er royaal een mengsel van gehakte peterselie en gehakte look overstrooien. Persoonlijk voeg ik er stukjes gerookt of gezouten spek aan toe. Dan wordt het spek eerst gebakken en in dit vet worden de paddestoelen gebakken. Om meer kleur te geven strooi ik er stukjes tomaat, zonder vel of pitten, over. Deze cèpes kunnen ze gegeten worden op een toast of als begeleiding bij gelijk welk stuk mooi vlees of gevogelte.

Vermits uw adem na het eten van dit gerecht toch naar look zal ruiken kan u ervoor een looksoep serveren. Er zitten weliswaar geen paddestoelen in maar het is overheerlijk. Als het hele gezelschap look eet, heeft niemand last van de geur.

Tourrain à la périgourdine: ganzevet of spekvet smelten en hierin per persoon een groot teentje knoflook, in schijfjes gesneden, even laten glazig worden. Water, peper en zout toevoegen en gedurende een vijftal minuutjes laten koken. In een soepkom, dunne sneetjes oudbakken stokbrood leggen en een beetje gehakte peterselie. Per persoon een ongeklept eiwit in de kokende soep laten vallen en even losroeren. Laten stollen, wat slechts enkele seconden duurt.

De kokende soep over het brood in de kommetjes gieten, doodeenvoudig maar met een fantastisch resultaat.

Als uw soepkom bijna leeggelepeld is, enkele slokken overlaten en daarbij een goede scheut rode wijn gieten, even rond schudden in de kom en al slurpend opdrinken. Dat herinnert een mens eraan dat hij nog leeft.

Aleuria aurantia

Een witte Oranje bekerzwam

---

door A. de Haan

Op de drukbezochte paddestoelententoonstelling van de Brusselse mycologische vereniging, die doorging van 5 tot 8 oktober, toonde Dr. F. Fodor mij een witte bekerzwam en zegde dat de microscopische kenmerken dezelfde waren als van *Aleuria aurantia* (grote oranje bekerzwam). Dit exemplaar vertoonde echter niet de minste oranje tint. Het werd samen met nog een ander, van dezelfde kleur, aangebracht. De vinder en de groeiplaats waren onbekend. Hij vroeg mij of ik ooit een dergelijke kleur bij *Aleuria aurantia* had waargenomen of er iets had over gelezen. Daar dit niet het geval was schonk hij mij een van beide exemplaren. Aan Dr. F. Van den Eynde, onze Ascomyceten-specialist, stelde ik dezelfde vraag. Hij vond ook, in zijn nochtans uitgebreide bibliotheek, nergens melding van een witte *Aleuria*.

Het vruchtlichaam is diep komvormig, 3,5 cm diameter bij 2,5 cm hoog, met een wat gelobde rand, volledig zittend. Het vlees vuilwit, bros, 1,5 mm dik, scheidt geen vocht af bij kwetsen. Het apothecium is bijna glad, fijn viltig tegen de rand, wit met licht geelgrijze tint, iets verbruinend bij drogen, het hymenium glad, wit met grijze tint.

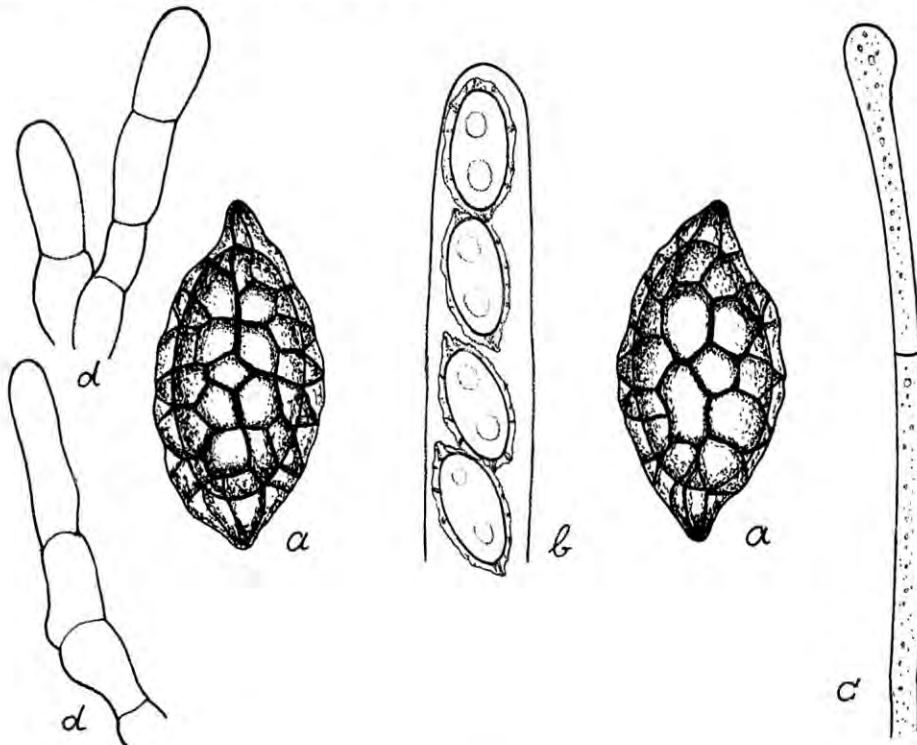
De sporen zij elliptisch, 15-18 x 8-9 μm (gemeten zonder de ornamentatie), bekleed met een net gevormd door kammen die tot 1,5 μm hoog kunnen zijn, de mazen

meestal vijfhoekig. Aan de polen is de ornamentatie dikwijls uitgerokken tot 3-4 μm . De parafysen zijn 200-240 μm lang, 2-3 μm breed, aan de top verbreed tot 6-7 μm , gesepteerd, de inhoud is kleurloos, korrelig tot druppelvormig. De asci zijn cilindrisch, afgerond aan de top, 180-220 x 9-11 μm , achtsporig, reageren niet met jodium.

Vergelijkt men deze kenmerken met deze van *Aleuria aurantia* dan blijken ze identiek te zijn, behalve de inhoud van de parafysen die bij *A. aurantia* bestaat uit oranje korrels welke groen verkleuren in jodiumreagens.

Hieruit kan men besluiten dat het om een witte vorm van *Aleuria aurantia* gaat. Of het een konstante kleurvariëteit is kan pas blijken na meerdere vondsten en een volledige studie.

Bestudeerd materiaal: de Haan 85017

Aleuria aurantia (Pers. ex Hook.) Fuck., witte vorm

a. sporen in katoenblauw, x2000

b. bovendeel van ascus met nog onrijpe sporen in optische doorsnede, x1000

c. bovendeel van parafyse, x1000

d. elementen van de bekleding van het vruchtlichaam, x500

Tricholoma psammopus

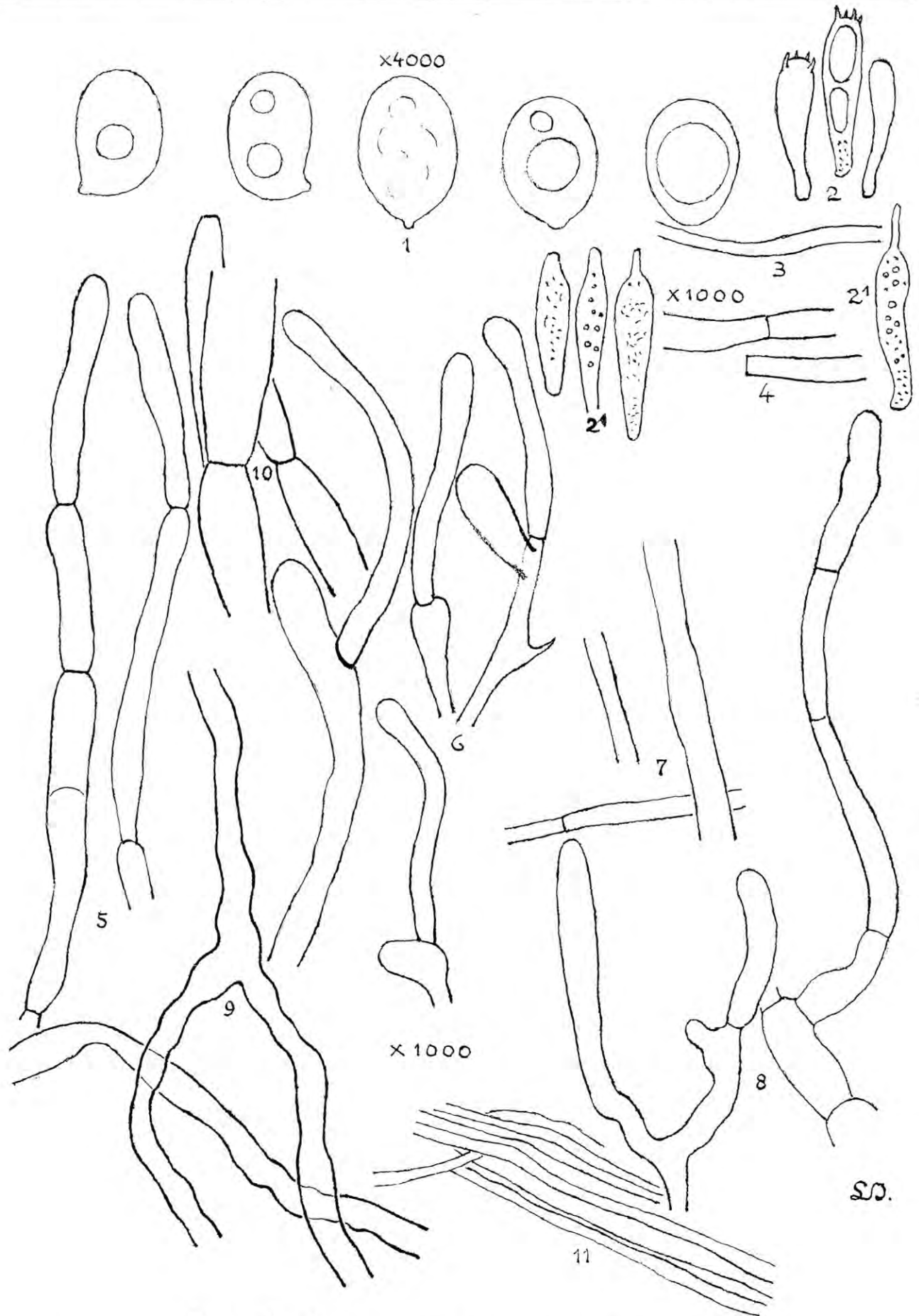
Tricholoma psammopus, de larixridderzwam, te Zoersel

door L. Imler

H. De Meulder vond op 13 juli 1985 langs de wegwand van de Zoerselbosdreef, een dreef met eiken, lorken en berken, één paddestoel met een lichtbruine hoed van zowat 3 cm diameter, maar heel fijn rossig bepoederd. Hij bracht hem mee de volgende dag naar de studietocht van Schotenhof. Vooral het uitzicht van de steel verwonderde ons.

F. Dielen dacht aan een *Tricholoma*, ik aan een *Gymnopilus* (= *Fulvidula*), maar met de mikroskoop van F. Van Praet werden er bovenaan de steel hyaliene, kleine sporen ontwaard met binnenin een oliedruppel. De hoed leek glad, wat rimpelig; een

Ericholoma psammopus Seachbr.

verbruinende soort, de geelachtige plaatjes aangehecht met een bochtje en tamelijk wijduiteenstaand. Geur scherp, farmaceutisch.

Een sporée moesten we volstrekt hebben. Het steeltje werd in water gedompeld in een kleine tube, onder de hoed een wit papiertje met een gaatje... maar na uren, uren... volstrekt geen sporenval. Op de nu vochtige hoed werden heel fijne vlokjes zichtbaar.

Voor ik met mijn mikroskoop begon, keek ik in het groot werk van J. Lange met fijne kleurplaten naar de Tricholoma's en ja daar was hij goed gelijkend, op plaat 21 figuur B, met overeenstemmende sporen: Tricholoma psammopus, wat betekent met zand op de steel (de talrijke vlokjes). De Nederlandse naam wijst op de lork, die in de dreef werd opgemerkt. Psammopus zat vaag in mijn geheugen en inderdaad één vondst in mijn notities, op 13 oktober 1947, Blumental (Groothertogdom Luxemburg), maar geen inlichtingen.

Vooruit dan, zoveel mogelijk mikroskopie, in afwachting van een kleurplaat, met ontwikkelingsstadia van enkele vruchtlichamen.

Beschrijving van de plaat

(de sporen x4000, andere elementen x1000)

1. vijf sporen (niet van sporée), twee in zijzicht, drie van voor bekeken, hyalien, dikwijls met druppels binnenin, wand dun en slap, $5,75-6,75 \times 3,75-4,5 \mu\text{m}$
2. drie basidiën, viersporig, $26-29 \times 6,5-7 \mu\text{m}$
- 2¹. vier cystiden van de plaatjes, met min of meer lange uitstulping aan de top, korrelige inhoud, $26-38 \times 5,5-7 \mu\text{m}$
3. hyfe van onderhymenium, $2-3 \mu\text{m}$ breed
4. twee parallelle hyfen van plaatjestrana, $3,5-6 \mu\text{m}$ breed
5. twee lichtbruine elementen met tussenschotten, de vlokjes van de hoed vormend; afzonderlijke delen $30-62 \times 5,5-7,5 \mu\text{m}$
6. vier wat kronkelige en vertakte elementen, lichtbruin, top lichtjes gezwollen die de vlokjes op de steel vormen; afzonderlijke stukken $41-70 \times 3,5-4,5 \mu\text{m}$, top $5-6 \mu\text{m}$
7. drie hyfen van de steel, hyalien, recht, $2,5-6 \mu\text{m}$ breed
8. twee elementen van de witte steeltop, kronkelig, vertakt, hyalien, met vele tussenschotten; afzonderlijke stukken $20-40 \times 4-8,5 \mu\text{m}$
9. twee vasculaire hyfen, wat gelig, lichtbrekend, bochtig, vertakt, $4-7,5 \mu\text{m}$ breed
10. drie hyfen van hoedvlees, hyalien, slap, dunwandig, $6-12,5 \mu\text{m}$ breed
11. gelijklopende, gedrongen, slappe hyfen van de hoedhuid, wat rossig, $2-4 \mu\text{m}$ breed

N.B. geen amyloide elementen waargenomen

H. De Meulder vond de soort terug op dezelfde plaats, op 27.7.'85 en 3.8.'85.

Oproep

Vanuit Zuidwest Frankrijk ontvingen wij een aanvraag om toezending of uitwisseling van resupinate Basidiomycetes van de familie van de Corticiaceae en aanverwanten en in het bijzonder van de geslachten Tomentella, Pseudotomentella, Tomentelastrum, Tomentellina, Tomentellopsis en Lazulinospora.

Niet ver van de Pyreneeën en Spanje vindt men verschillende soorten die niet of nauwelijks te vinden zijn in Noord Europa en dus vermoedelijk ook niet in België, zodat een uitwisseling bijzonder leerrijk moet zijn.

De kosten van toezending worden vergoed. Wie geïnteresseerd is kan contact opnemen met de Heer Gérard GILLES, 109 Peillic, F-40400 Tartas.

Fotografie

Praktische macrofotografie deel 5

door E. Callebaut

13. Macrofotografie met behulp van kunstlicht

Met kunstlicht bedoel ik het werken met fotolampen dus niet met behulp van lamp- of elektronenflitsers, maar met speciale fotolampen zoals bv. Photolita's. Het voordeel van dit systeem is dat het goedkoper is dan elektronenflitsers, bovendien kan men het effect van de verlichting vooraf observeren, dit geldt uiteraard ook voor het daglicht.

Vergeleken met daglicht biedt kunstlicht wel het grote voordeel dat met de verlichting kan "gespeeld" worden en alzo het uiteindelijk resultaat kan beïnvloed worden.

Het grote nadeel van fotolampen is dat uitsluitend kan gewerkt worden in de fotostudio, daar in het vrije veld geen elektriciteit beschikbaar is, zodat de te fotograferen onderwerpen uit hun natuurlijke omgeving moeten worden genomen en met behulp van een kunstmatige achtergrond in de studio moeten worden gefotografeerd.

Een tweede nadeel is dat fotolampen een geweldige warmte afgeven zodat het uiterlijk van het te fotograferen onderwerp, evenals de fotograaf, hieronder wel eens zouden kunnen te lijden hebben.

Men moet ook steeds met statief werken daar fotolampen relatief weinig licht geven. Ook is het maken van een macroopname met kunstlicht steeds een zeer tijdrovende operatie, zodat men met deze methode geen "instantfoto's" kan maken. Samengevat, indien men van plan is te werken met kunstlicht door middel van fotolampen dient men rekening te houden met volgende eigenschappen:

Voordelen:

- relatief goedkoop
- het effect van het licht kan onafhankelijk van het zonlicht ingesteld worden
- het effect van het licht kan voor de opname beoordeeld worden.

Nadelen:

- opnamen op het terrein zijn onmogelijk
- grote warmteafgifte van de lampen
- lange belichtingstijden wat het werken met statief noodzakelijk maakt.

14. Macrofotografie met behulp van flitslicht

Op deze methode hebben veel fotoamateurs kritiek, flitslicht zou nl. te hard zijn, niet natuurlijk enz.

Ik ben het met deze opmerkingen niet eens daar volgens mij DE VOLMAAKTE OPNAME MET FLITSLICHT DEZE IS WAARBIJ MEN NIET ZIET DAT HET EEN GEFLITSTE OPNAME IS! Dit ideaal is echter zeer moeilijk te bereiken, ook ik slaag hierin niet steeds. Het is echter van belang te streven naar dit ideaal en dus naar de perfectie. Hoe dit kan benaderd worden wordt in de volgende paragrafen uiteengezet. Ik ben, ondanks de zeer vele moeilijkheden, voorstander van flitslicht om volgende redenen:

- men is niet afhankelijk van de weersomstandigheden
- flitslicht is steeds konstant van kleurtemperatuur, dus wordt de kleur niet beïnvloed
- men moet geen statief meezeulen
- de plaats waar het onderwerp zich bevindt is van geen belang zodat men bv. geen paddestoelen uit hun natuurlijke omgeving hoeft te halen - wat steeds opvalt - om ze in het zonlicht te fotograferen
- voor extreemmacrofotografie is er geen andere mogelijkheid
- elektronenflitsers hebben een zeer korte flitsduur (minimum 1/600 s) zodat bewegingsonscherpte uitgesloten wordt, zelfs in het volle zonlicht, dit is van

belang bij het fotograferen van bewegende onderwerpen bv. vlinders. Ondanks mijn persoonlijke voorkeur moet ik wel bekennen dat er nadelen zijn aan het gebruik van flitslicht namelijk:

- de te gebruiken uitrusting is vrij duur, vooral als men gebruik maakt van moderne middelen, zoals flitsmeters en DDL-flitssystemen. Deze twee zijn zelfs zeer duur.
- het uiteindelijk resultaat van de lichteffecten van de flitsers valt niet te beoordelen tijdens de opname en moet door ervaring en proefopnamen worden vastgesteld.

Uit het voorgaande blijkt dat het streven naar de volmaakte macroflitsopname gepaard gaat met zeer veel moeilijkheden zodat deze techniek niet onder een hoofdstuk is samen te vatten. Ik heb getracht deze techniek uit te leggen in volgende hoofdstukken, deze is het resultaat van een tienjarige lijdensweg van de heren A. Vaes, W. Van Riel en van mezelf.

15. Niet automatische elektronenflitsers

Hiermee wordt bedoeld een elektronenflitser die steeds een konstante lichthoeveelheid afgeeft. Deze lichthoeveelheid wordt aangegeven door het richtgetal dat afhankelijk is van de filmgevoeligheid.

Bij normale fotografie deelt men het richtgetal door de afstand flits - onderwerp (in meter) en bekomt men de diafragmaopening bv. Richtgetal = 28, afstand = 7m dus diafragma: $28:7 = 4$.

Dit richtgetal is bij macrofotografie echter niet bruikbaar daar de flitsreflektor in verhouding tot het onderwerp veel te groot is. In de meeste gevallen is het aangewezen het opgegeven richtgetal te delen door 2. Als men daarna dit getal vermenigvuldigt met 100 kan men de afstand meten in centimeter. Met deze methode bekomt men het berekende diafragma, men moet echter nog rekening houden met de verlengingsfactor (zie tabel in paragraaf 12).

voorbeeld:

Richtgetal 28, afstand 30cm, afbeeldingsmaatstaf 1:1

Berekening van het macrorichtgetal in cm: $\frac{28 \times 100}{2} = 1400$

Afstand is 30 cm dus: $\frac{1400}{30} = 46,66$ (berekend diafragma)

Afbeeldingsmaatstaf 1:1 dus diafragma delen door 2 of $\frac{46,66}{2} = 23,33$

afgerond is dit 22.

Het zo bekomen diafragma is volgens mijn ervaring ONGEVEER JUIST, voor het exacte diafragma moet men met een proeffilm een aantal opnames maken met verschillen van 1/2 diafragma-stop. In het geval van ons voorbeeld zou ik adviseren volgende diafragma's te gebruiken: 16, 16-22, 22, 22-32, 32. Hoogstwaarschijnlijk is een van deze opnames ideaal belicht. Nu maakt men voor verschillende afbeeldingsmaatstaven deze berekeningen en maakt men hiervan telkens proefopnames. Aanbevolen worden volgende afbeeldingsmaatstaven: 1:5, 1:4, 1:3, 1:2, 1:1,5 en 1:1. Wanneer al de ideale opnames zijn bepaald kan men een tabel samenstellen met het te gebruiken diafragma bij een welbepaalde vergroting.

Het lijkt misschien een zeer ingewikkeld systeem maar eens de proeffilm gemaakt is wordt het vrij eenvoudig daar men slechts de afstand flits - onderwerp te meten heeft om also uit de tabel het diafragma te bepalen.

Er is wel een moeilijkheid: witte, grijze of zwarte onderwerpen hebben ondanks dezelfde flitsafstand niet hetzelfde contrast, het diafragma dient dus iets aangepast te worden. Hiervoor is een zekere feeling nodig, die men wel door ervaring bekomt. Aanbevolen wordt de proeffilm te maken met een onderwerp met matig contrast, voor een wit onderwerp wordt een 1/2 stop minder belicht en voor een donker een 1/2 stop meer.

Samengevat:

voordelen:

- steeds exacte kleurtemperatuur
- kleine diafragma's mogelijk en dus grote dieptescherpte
- onafhankelijk van de weersomstandigheden

nadelen:

- vrij duur
- belichtingscompensatie voor kontrastomvang is een kwestie van ervaring
- een proeffilm maken is noodzakelijk.

Russula delica

Russula delica Fr., Witte russula

door J. Van Yper

Tot besluit van ons=traditioneel Allerheiligen-weekend aan de kust werd, op zondag 3 november 1985, het voormalig militair domein "Het Leen" te Eeklo bezocht. Een van de eerste paddestoelen die daar gevonden werd was een, opdanks het eerste vriesweer, zeer gaaf exemplaar van *Russula delica*, de Witte russula. Een goede afbeelding ervan is te vinden in "Paddestoelen en Schimmels van West Europa" door R. Philips blz. 91.

Macroscopische beschrijving

De trechtervormige, aan de rand ingerolde hoed heeft een diameter van 9,5 cm. Hij is crèmekleurig, naar het midden toe geelbruin tot ros wordend, (kleur volgens Code Séguy nrs. 249 en 194).

De hoedhuid is fijn viltig tot viltig en bedekt met aarde. De hoedhuid is nauwelijks aftrekbaar.

De rechte stompe voet is wit en meet 3,5 x 1,3 cm.

De scherpe plaatjes zijn smal, nauwelijks 4 mm breed en crèmekleurig met een zeegroene inslag, (Code Séguy nr. 270). Zij staan redelijk dicht opeen, 10 lamellen per cm op 1 cm van de boord. Er zijn veel tussenlamellen maar geen vergroeiingen. Daar de hoed een trechter vormt lopen de plaatjes lichtjes af op de steel.

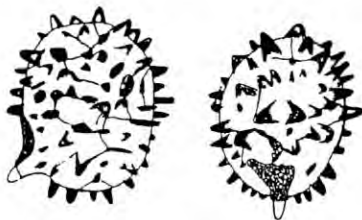
Het vlees is stevig en compact, 7 mm dik in de hoed. Het ruikt naar vis zoals *Russula xerampelina* (Schaeff. ex Secr.)Fr., de Vissige russula. De smaak van het vlees is zacht en deze van de plaatjes is eerst zwak, daarna sterk peperachtig. Het vlees reageert zwak vuil roseoranje op ijzersulfaat.

De kleur van de sporée is wit, Ia volgens de kleurencode van H. Romagnesi.

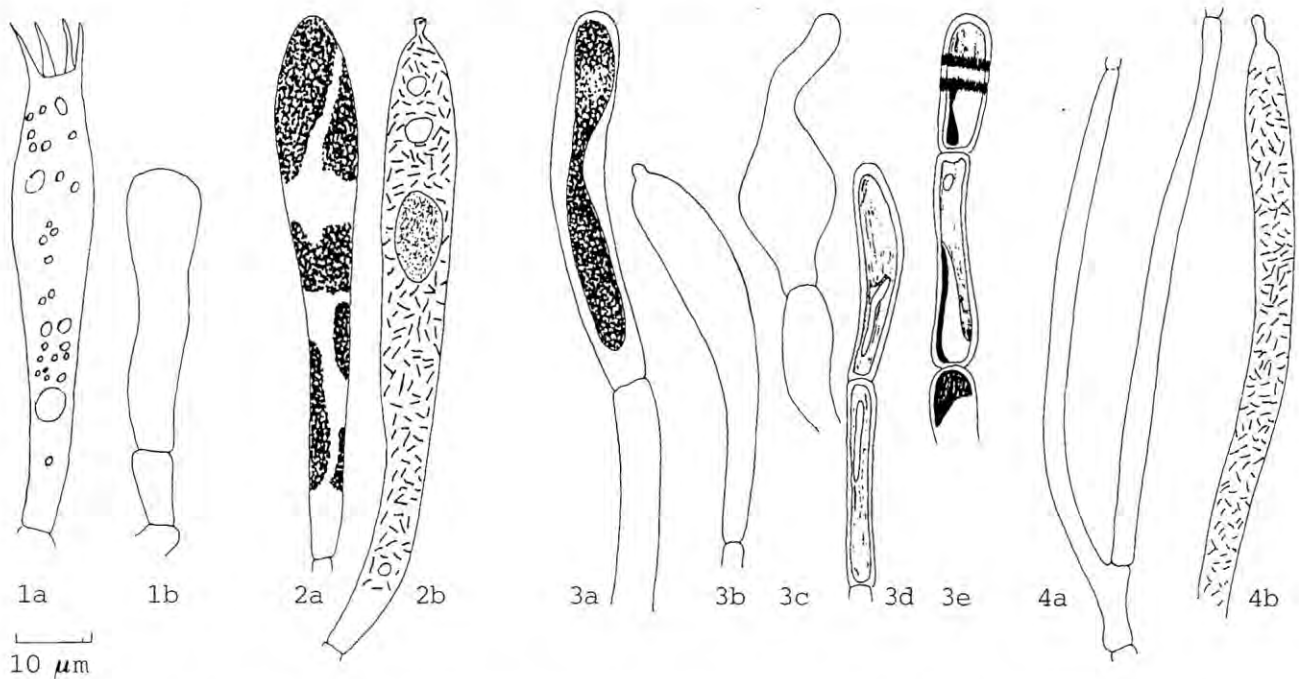
Microscopische beschrijving

De sporen zijn ovaal tot eivormig en meten (7,5)-8-11-(12,5) x 6,7-9,7-(10) μm , gemeten op 60 sporen. De metingen werden uitgevoerd volgens het systeem door J. Schavey besproken in AMK 85.4.62. Gezien het relatief grote verschil tussen de grootste en de kleinste sporen zouden in principe 170 sporen moeten gemeten worden, wat ik van het goede teveel vind. Een strookdiagram van de gemeten sporen laat reeds duidelijk de typische klokvorm van de Gausskurve zien zodat kan aangenomen worden dat een redelijk betrouwbaar beeld bekomen wordt.

De ornamentatie is onvolledig amyloïde en is te omschrijven volgens de code besproken in AMK 85.3.42 als A3a/III3,-2b of een ornamentatie van stekels die hier en daar verbonden zijn en die soms een ketting vormen.

R. delica, sporen in Melzerreagens, 2000x

R. delica. De tekeningen zijn gemaakt met een objectief 90x olieïmmersie en tekenprisma 10x, wat op het tekenblad een vergroting geeft van 2.000x. Daarna zijn de tekeningen verkleind tot 1.000x.

1.a. volwassen basidië in Kongorood, b. jonge basidië in Kongorood, 2.a. cystide in sulfovanilline, b. cystide in Kongorood, 3.a. dermatocystide van de hoedhuid in sulfovanilline, b. dermatocystide van de hoedhuid in Kongorood, c. hyfe van de hoedhuid in briljantkresylblauw, d. hyfe van de hoedhuid in pikrinezuurblauw, e. hyfe van de hoedhuid in oxaalzuurblauw, 4.a. hyfe van de steel in Kongorood, b. dermatocystide van de steel in Kongorood.

De basidiën zijn knotsvormig en meten ongeveer $60 \times 11,5 \mu\text{m}$ met lange sterigmata van $7,5$ tot $10 \mu\text{m}$. De basidiën op de lamelsnede zijn collaps, deze van de wand van de plaatjes zijn steviger. De volwassen basidiën zijn gevuld met oliedruppels.

De cystiden zijn cilindrisch, sigaar- tot knotsvormig, al dan niet toegespitst of op een kleine uitstulping eindigend. Zij reageren zeer sterk op sulfovanilline.

De hoedhuid is samengesteld uit een los weefsel van cilindrische en knotsvormige hyfen die stomp zijn of op een uitsteeksel eindigen, alsmede uit bolvormige verdikte hyfen. Er zijn geen zuurbestendige primordiale hyfen waar te nemen.

De hoedhuid werd in diverse middens onderzocht.

In vers aangemaakte sulfovanilline kleurt de inhoud van de niet zeer talrijke dermatocystiden donkerpaars. De meeste zijn gesepteerd.

Briljantkresylblauw levert geen verder informatie.

In pikrinezuurblauw en oxaalzuurblauw is de dikwandigheid van de hyfen duidelijk te zien en kleurt de inhoud van de hyfen. In oxaalzuurblauw is op enkele hyfen een enkele of dubbele ringvormige incrustatie te zien. Deze twee laatste producten kreeg ik van F. Van Praet om ze eens uit te proberen op *Russula*'s. Of zij werkelijk nuttig zullen zijn bij de studie van dit geslacht zal nog moeten blijken.

De bekleding van de steel is samengesteld uit ineengestregelde, weinig of niet vertakte hyfen, 3 à $4 \mu\text{m}$ breed. Enkele lange smalle cystiden met een uitsteeksel, ongeveer $100-130 \times 5-6,5 \mu\text{m}$, steken uit het weefsel.

Bespreking

De paddestoelen van de sectie van de Plorantinae, die samen met de Nigricantinae deel uitmaken van de groep van de Compactae, worden op zeer variabele en dus delikate kenmerken onderscheiden.

Normaal heeft *Russula delica* iets verder uiteenstaande en bredere plaatjes dan het gevonden exemplaar. Daar het hier om een niet al te groot exemplaar gaat - zij kunnen bijna dubbel zo groot worden - is dit verschil geen reden om tot *Russula chloroides* Kromb. te besluiten. Ook de groenige kleur van de lamellen kan bij beide soorten voorkomen.

De ornamentatie van de sporen is een ietsje te zwaar voor *Russula delica* maar zeker niet zwaar genoeg voor *Russula chloroides*, zij het dat A. Marchand een spore van deze soort met een minder zware ornamentatie afbeeldt.

De in de hoedhuid aanwezige opgeblazen bolvormige hyfen zijn, samen met de dichter opeenstaande plaatjes, hoofdkenmerk van *Russula delica* var. *puta* Romagnesi. Doch deze is volledig zacht van smaak en heeft kleinere sporen.

A. Marchand heeft de opgeblazen hyfen ook bij *Russula chloroides* vastgesteld, zodat wij samen met hem kunnen besluiten dat dit kenmerk om de var. *puta* af te scheiden zeer delikaat is.

Opmerkelijk is dat het onderzocht exemplaar een witte sporée Ia heeft terwijl alle paddestoelen van de sectie van de Plorantinae volgens de literatuur een sporée hebben die minstens Ib gekleurd is. Na een drietal dagen is de bekomen sporée echter een weinig donkerder verkleurd.

Exsiccatum nr. 85.11.03.01

Litteratuur

Blum J. (1960) Les Russules du groupe *delica*
B.S.M.F.

Heinemann P. (1944 & 1950) Les Russules
Les Naturalistes Belges

Marchand A. (1977) Champignons du Nord et du Midi, Tome 5, Les Russules

Michael E., Hennig B. & Kreisel H. (1983) Handbuch für Pilzfreunde, Band 5
Milchlinge und Täublinge
Stuttgart

Phillips R. (1981) Paddestoelen en Schimmels van West-Europa
Utrecht Antwerpen

Romagnesi H. (1944) Sur le groupe de *Russula delica*
B.S.M.F.

(1967) Les Russules d' Europe et d' Afrique du Nord
Paris

Schaeffer J. (1952) *Russula*-Monographie

Schavey J. (1985) Over metingen en hun interpretatie
AMK 85.4.62

Schoonackers M. (1985) Een vergelijkend-anatomische studie van de hoedstructuur
in het genus *Russula*
R.U. Gent

Séguy E. (1936) Code universel des Couleurs
Paris

Van Yper J. (1985) *Russula*-sporen deel 3
AMK 85.3.42

Microscopie

Het tekenprisma, een eenvoudig toestelletje maar moeilijk te vinden

---

door J. Van Yper

Na lang zoeken heb ik uiteindelijk een tekenprisma op de kop kunnen tikken. Een tekenprisma is een eenvoudig toestelletje dat toelaat microscopische tekeningen te maken. Er bestaan verschillende andere systemen zoals bijvoorbeeld de teken-tubus doch deze zijn meestal slechts geschikt voor een welbepaald merk en type van zeer dure microscopen. Naast zijn prijs is het grote voordeel van het toestelletje dat het bij verschillende oculairs kan gebruikt worden waardoor sterke vergrotingen bereikbaar zijn, dit in tegenstelling tot tekenoculairs en de meeste andere apparaten die een vaste vergroting hebben.

Het tekenprisma is samengesteld uit een grijs gelakt scharnierend montuur dat twee prisma's bevat die door een dunne halftransparante spiegel laag zijn gescheiden. Dit laat toe terzelfdertijd het beeld in de microscoop en op het tekenblad te zien.

Het toestel kan gebruikt worden op alle microscopen waarvan de oculairdrager de internationaal gestandaardiseerde diameter van 25 mm heeft.

De beste resultaten worden natuurlijk bereikt bij gebruik van een oculair met een zwakke vergroting, maar het toestel werkt ook bij sterke vergrotingen.

Het tekenblad moet evenwijdig met de tafel van de microscoop worden geplaatst op ongeveer 20 tot 30 cm van het oculair.

Vervolgens dient men de verlichting zodanig te regelen dat men terzelfdertijd duidelijk het beeld in de microscoop en de punt van het potlood ziet. Wanneer het object te sterk verlicht is moet men de lichtsterkte van de lichtbron van de microscoop verminderen of het tekenblad sterker verlichten. Wanneer daarentegen het te tekenen object niet voldoende verlicht is en men alleen de punt van het potlood ziet verhoogt men de lichtsterkte van de lichtbron van de microscoop of vermindert men het licht dat op het tekenpapier valt. Men moet er echter steeds voor zorgen een zo duidelijk mogelijk beeld in de microscoop te hebben en men zal een evenwicht zoeken tussen het licht in de microscoop en de belichting van het tekenblad. Een richtbare bureaulamp doet hierbij wonderen. Het toestel, dat geleverd wordt in een kartonnen doosje, kost FF 788,40 F.O.B. en kan besteld worden bij Didalab S.A., Division Internationale, rue Tabuteau, Boîte Postale 36, F-78530 Buc, onder referentie nr. 614 - chambre claire.

Oproep

Net als vorig jaar wensen wij voor 1986 tijdig een lijst van studietochten op te stellen.

Leden die graag een studietocht gepland zouden zien, kunnen een voorstel indienen met vermelding van volgende gegevens:

- de plaats van de uitstap met liefst een korte beschrijving van de biotoop
- datum waarop dit gebied mycologisch het rijkst is
- een gemakkelijk te bereiken plaats van bijeenkomst, bij voorkeur te bereiken met het openbaar vervoer
- een lokaal waar 's middags de meegebrachte piknik kan gebruikt worden.

Gelieve er ook rekening mee te houden dat de excursie over voor- en namiddag loopt.

Wij rekenen erop dat de indiener van een studietocht als gids optreedt. Voor een studieweek of -weekend die een verblijf ter plaatse noodzakelijk maken wordt van de indiener tevens verwacht dat hij de organisatie op zich neemt.

Voorstellen bij voorkeur schriftelijk indienen voor 14 januari 1986 bij Frans Dielen, Schawijkstraat 28 2228 Ranst, telefoon 03/353.80.07.

AMK

Lidgeld

De leden worden verzocht het lidgeld voor 1986 ten bedrage van F 350 te betalen door overschrijving ten gunste van de bankrekening nr. 406-2046331-29 ten name van de Antwerpse Mycologische Kring v.z.w. te Antwerpen. Men kan daarvoor het bijgevoegde overschrijvingsformulier gebruiken. Men kan natuurlijk ook de betaling regelen met de schatbewaarder op een van de eerstkomende vergaderingen. Nochtans veroorloven wij ons aan te dringen op een vlotte betaling, dit om nutteloze kosten te vermijden en om ons toe te laten U ononderbroken de AMK Mededelingen en Sterbeeckia, die in 1986 zal verschijnen, toe te zenden.

Gezien de steeds stijgende werkingskosten bleek het niet langer mogelijk het lidgeld ongewijzigd te laten en drong zich een verhoging op.

Het lidgeld betaald door nieuwe leden, die zich aansloten tijdens of na de jaarlijkse tentoonstellingen, dekt reeds 1986.

Agenda

Studietocht

Zondag 23 februari 1986 Waulsort (*Sarcoscypha coccinea*), bijeenkomst aan het station van Dinant om 9uur45.

Vergaderingen

Dinsdag 14 januari 1986 J. Jaeken
Kleurdia's van paddestoelen

Dinsdag 22 januari 1986 Opstellen van de lijst der studietochten 1986

Dinsdag 25 februari 1986 B. Buyck
Hoedhuiden van *Russula*'s

Dinsdag 11 maart 1986 A. de Haan
Galerina salicicola
J. Van Yper
Sleutelen in de mycologie

Deze vergaderingen vangen telkens aan om 20 uur en gaan door in ons verenigingslokaal, Ommegankstraat 26 te Antwerpen.

Film

Op dinsdag 25 maart zal J. Rammeloo ons enkele kortfilms in verband met mycologie voorstellen. Plaats en uur hiervan zullen in de volgende mededelingen aangekondigd worden.

AMK mededelingen is een nieuwsbrief van de Antwerpse Mycologische Kring v.z.w. en verschijnt driemaandelijks, telkens voor de aanvang van ieder seizoen.
Redactieraad: A. de Haan, F. Dielen, J. Schavey, E. Vandeven en J. Van Yper
Hoofdredacteur en verantwoordelijke uitgever: J. Van Yper, telefoon: 03/237.74.10
Correspondentie: p/a J. Van Yper, Gounodstraat 2A bus 36, 2018 Antwerpen
Datum van het nummer: 15 december 1985

Viering 40 jaar AMK

In 1986 viert de Antwerpse Mycologische Kring zijn 40-jarig bestaan. Ter zijner tijd zal U een uitgebreide documentatie over de activiteiten naar aanleiding van de viering worden toegezonden. Wij willen U echter nu al het een en het ander verklappen, zodat U de data nu reeds kan reserveren.

De nationale tentoonstelling van lentepaddestoelen, die ieder jaar in een andere stad plaats heeft, zal dit jaar door de Antwerpse Mycologische Kring worden georganiseerd. Dit geeft ons de gelegenheid alle Belgische mycologen bij de viering te betrekken.

De tentoonstelling en de viering zullen doorgaan op zaterdag 10 en zondag 11 mei 1986.

In het kort zal het programma er als volgt uitzien.

De zaterdag voormiddag ontvangst van de deelnemers in het Instituut voor Tropische Geneeskunde te Antwerpen en opstelling van de tentoonstelling. 's Namiddags, na de officiële opening van de tentoonstelling en na een rondleiding, zal een colloquium worden gehouden waar vooraanstaande mycologen en leden van de kring de deelnemers zullen toespreken.

Op zaterdagavond zal een feestbanket worden gehouden in een van de vooraanstaande grote hotels van Antwerpen.

Op zondagmorgen is een studietocht naar de bosaanplantingen van Antwerpen linker oever voorzien met vertrek per autocar vanaf het Instituut voor Tropische Geneeskunde. Na een gezamenlijke koude lunch keren wij terug naar de tentoonstelling, waar, na de bepaling van de meegebrachte paddestoelen en een rondgang, het colloquium wordt verder gezet.

Het organiserend comité rekent op uw aller deelname en medewerking voor deze bijzondere activiteiten.

Colloquium

Op 15 november 1986 organiseert de Koninklijke Belgische Botanische Vereniging een colloquium over de diverse aspecten van de mycologie in België.

Deze gaat door te Mons, aan de Rijksuniversiteit, Faculteit Geneeskunde en is ook toegankelijk voor niet leden van de Koninklijke Belgische Botanische Vereniging en voor amateur-mycologen.

Er zijn twee algemene uiteenzettingen voorzien en acht mededelingen alsmede talrijke posters over meer specifieke onderwerpen.

De gebruikte talen zijn frans, nederlands, Duits en engels.

De Antwerpse Mycologische Kring zal op het colloquium aanwezig zijn met een stand gelijkaardig aan deze waarmee wij op de lentetentoonstelling 1985 te Gembloux aanwezig waren. Bedoeling is de kring, de werking en activiteiten ervan alsmede onze publicaties voor te stellen.

Wie geïnteresseerd is kan zijn naam opgeven aan Professor P. Pierart, Université de l'Etat de Mons, Faculté de Médecine, Service de Biologie et d'Ecologie, avenue du Champ de Mars 24, 7000 Mons. Hij zal dan rond 15 maart nadere informatie toegezonden krijgen.

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave van de jaargangen 1984 en 1985.

Auteurs.

Antonissen I.	Polypoorzuur? Nooit van gehoord, meneer.	84.2.18
Bosselaers J.P.	Ombrophila violacea te Zonhoven.	84.3.39
Callebaut E.	Praktische macrofotografie, deel 1	85.1.09
	deel 2	85.2.30
	deel 3	85.3.45
	deel 4	85.4.74
Coriolus	Een gezond bos voor een gezonde wereld.	84.3.48
De Decker F.	De biologische microscoop, deel 1	84.2.27
	deel 2	84.3.49
	deel 3	85.1.12
de Haan A.	Cystoderma fallax, een bergsoort aan onze kust.	84.1.06
	Enkele sporenkenmerken in het geslacht Galerina.	84.4.72
	Kenmerken van de plaatjeszwammen	84.4a.7
de Haan F.	Ons nationaal gerecht op mycologische wijze.	85.2.26
De Meulder H.	Xylaria oxyacantha, een nieuwe soort voor België.	84.2.33
Dielen F.	Het boscomplex te Ranst, een natuurmonument, deel 1	84.1.10
	deel 2	84.2.20
Fodor G.M.	Stobbezwammetjessoep.	85.1.11
Grijp A.	Roestzwammen, deel 1	85.2.27
	deel 2	85.3.53
Imler L.	In memoriam Pol Van der Auwera.	84.3.38
	De studie van de paddestoelen in België, deel 1	84.3.43
	deel 2	84.4.58
	deel 3	85.1.17
	deel 4	85.2.32
	deel 5	85.3.47
	Sporen van Lyophyllums.	85.1.09
	Inocyben op het terrein.	85.3.50
Jacobs A.	Enkele voorjaarspaddestoelen op Antwerpen Linkeroever.	84.2.25
Nicolay F.	Chinese soep.	85.3.58
Schavey J.	Zeven tips om zeker verkeerd te determineren.	84.1.14
	De Honingzwam, (Armillariella mellea).	84.4.66
	De mycologische afbeelding.	85.2.36
	Edsel Murphy en de mycologie.	85.3.41
	Over metingen en hun interpretatie.	85.4.62
Springael R.	Coprinus cineratus Quel.	84.4.63
Van den Eynde F.	Een Nectria verhaaltje.	85.4.76
Van de Put K.	Het geslacht Scleroderma in het Antwerpse.	85.4.68
Vandeven E.	Latijnse namen of beter wetenschappelijke namen.	84.1.02
Van Praet F.	Paddestoelen en bijgeloof.	84.3.42
Van Yper J.	Nuttige wenken bij het plukken.	84.2.35
	Gemengde sla met groene anijszwammen.	84.2.35
	Coq au vin parfumé aux cèpes.	84.3.53
	Gevulde champignons.	84.4.76
	Russulasporen, deel 1	85.1.03
	deel 2	85.2.22
deel 3	85.3.42	

Bibliotheek en boekbesprekingen.

		Schavey J.
Standaardlijst Nederlandse Paddestoelnamen.	84.1.04	
Icones Mycologicae.	84.1.05	
Richtlijnen bibliotheek.	84.1.14	
Icones Mycologicae.	85.1.19	
Levende houtwallen.	84.3.54	
Handbuch für Pilzfreunde, Teil V.	84.3.54	
Publicaties van de Nationale Plantentuin van België.	84.3.55	
Inleidende boeken.	84.4a.4	
Coelomycetes (Sutton).	85.1.11	
Corticaceae of North Europe, Part 7 (Eriksson, Ryvarden).	85.1.11	

Besproken paddestoelen.

Armillariella mellea	84.4.66	Schavey J.
Callorina fusaroides	84.2.25	Jacobs A.
Coprinus cinereus	84.4.63	Springael R.
Cystoderma fallax	84.1.04	de Haan A.
Galerina	84.4.73	de Haan A.
Inocybe	85.3.50	Imler L.
Leptosphaeria acuta	84.2.25	Jacobs A.
Lyophyllum	85.1.08	Imler L.
Morchella esculenta	84.2.26	Jacobs A.
Nectria	85.4.76	Van den Eynde F.
Ombrophila violacea	84.3.39	Bosselaers J.P.
Osmoporus odoratus	84.2.36	Imler L.
Paxina acetabulum	84.2.26	Jacobs A.
Russula	85.1.03 85.2.22 85.3.42	Van Yper J.
Scleroderma	85.4.69	Van de Put K.
Scutellinia scutellata	84.2.25	Jacobs A.
Verpa conica	84.2.26	Jacobs A.
Xylaria oxyacantha	84.2.33	De Meulder H.

Inleidende artikelen en sleutels.

Kenmerken van de plaatjeszwammen.	84.4a.7	de Haan A.
-----------------------------------	---------	------------